

ומר חכמים לית ליה דרבי, והיות שלא כתב לה שטר מכירה, היא אינה מקודשת.

ב. ואיבעית אימא בביאור מחלוקתם במלוח בשטר:

דכולי עלמא — בין רבי מאיר ובין חכמים — לית להו דרבי, ובמסירה לכד לא קנה, והכא כברייאא עסקינן כגון שכתב לה גם שטר מכירה, שהיה כתוב בו: "קני לך שטר חוב זה" בלבד, ובדרב פפא — הסובר שנוסח זה אינו מספיק — קמיפלגי:

דאמר רב פפא:

האי מאן דזבין שטרא לחבריה [המוכר לחבירו שטר חוב], צריך למיכתב ליה בשטר המכירה: "קני לך הוא וכל שעבודיה [קנה לך את שטר החוב ואת כל השעבוד שלו]".

מר חכמים אית ליה דרב פפא, ולכן אינה מקודשת, שנוסח השטר שכתב לה אינו מספיק, ולא קנתה את החוב שבשטר, ולכן היא אינה מקודשת.

ומר רבי מאיר לית ליה דרב פפא, ודי בנוסח שכתב בשטר המכירה כדי לקנות את שטר החוב, יחד עם מסירת שטר החוב עצמו.

ג. ואיבעית אימא לפרש את מחלוקת התנאים במלוח בשטר:

דכולי עלמא אית להו דרב פפא, והכא עסקינן באופן שכתב את הנוסח הראוי, והאשה אכן קנתה את החוב שבשטר, ובדשמואל — שלפי דעתו, מכל מקום אינה מקודשת — קמיפלגי! דאמר שמואל:

המוכר שטר חוב לחבירו, וחזר המלוה מ-א ומחלו לחוב, הרי זה מחול; (1) ואפילו יורש של המלוה מחול; ולסברא זו, אין האשה

דבעי משיכה, היינו משום דבעינן מסירה מיד ליד, ואף על גב דבעלמא לא בעינן מיד ליד.

1. כמה שיטות יש בראשונים בביאור ובטעם דין זה:

ברש"י כתב כאן את הטעם שהוא יכול למחול: "שהלוה לא נתחייב ללוקח כלום, אלא מחמת המוכר והרי מחלו אצלו". ולשון רש"י בכתובות פה ב ד"ה מחול, דאמר ליה לזה ללוקח: "לאו בעל דברים דידי את".

והתוספות כתבו כאן בשם "יש מפרשים": מכירת שטרות אינה אלא מדרבנן, ולכן מועיל מחילה, [וכן נראה בפשטות מדברי הגמרא בבבא בתרא קמז ב, וכמו שכתבו הראשונים]; וביארו האחרונים, שאף מדרבנן אינו יכול למכור את החוב, אלא שהלוקח הוא כמו מורשה

של הבעל חוב לגבותו, אבל המלוה הוא בעל החוב של הלוה, ולכן יכול הוא למחול; וראה גם ברמב"ם [מכירה ו יב] שכתב: "קנין השטרות כדרך הזאת [שנתבארה בהלכות שם] מדברי סופרים, אבל מן התורה אין הראיות נקנות אלא גוף הדבר הקנוי בלבד, לפיכך המוכר שטר חוב לחבירו עדיין יכול למחלו, ואפילו יורשו מחלו".

וראה מה שכתב הרמב"ן בבבא בתרא עז א, להקשות מסוגייתנו, שהרי אמרו שהמקדש בשטר חוב דאחרים מקודשת, ואם נאמר שאין המכירה חלה אלא מדרבנן אם כן לא תהא מקודשת גמורה, וכתב על זה: "ואפשר דמאי "מקודשת" דקאמר רבי מאיר מקודשת מדבריהם לאצרוכי גיטה וכו' ואינו מחוור".

והראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם כתב: "לא

מקודשת בקבלת שטר חוב, כי אינה סומכת דעתה שלא ימחול, ואין בדעתה להתקדש; ובדינו של שמואל תלויה מחלוקתם:

דמר — חכמים — אית ליה דשמואל, ולכן אינה מקודשת.

ומר — רבי מאיר — לית ליה דשמואל.

ד. ואיבעית אימא לבאר את מחלוקת התנאים במלוה בשטר:

דבולי עלמא אית להו דשמואל ויכול הוא למחול, והכא באשה⁽²⁾ של המקדש אם סומכת היא את דעתה שלא ימחול לה — קמיפלגי:

מר רבי מאיר — סבר: אשה של המקדש סמכה דעתה, כי מימר אמרה האשה: "לא

שביק ליה לדידי ומחל ליה לאחריני" [אומרת היא בלבה, ודאי לא יניחני, וילך למחול לאחרים על חשבונני].

ומר חכמים סבר: אשה נמי כשאר לקוחות לא סמכה דעתה.

וכאן שבה הגמרא לבאר את מחלוקתם של חכמים ורבי מאיר במלוה על פה שקידש בה: במלוה על פה במאי פלוגי?

אם ניתן להקנות מלוה על פה, ובדבר הונא אמר רב! דאמר רב הונא אמר רב:

האומר לחבירו: "מנה לי בידך, תנהו לפלוני" ואמר כן במעמד שלשתן [המלוה הלוח והלווקח], קנה הלוקח.⁽³⁾

מר חכמים סבר: כי קאמר רב, הני מילי

"וחזינא למקצת מרבוותא דאמרי: היינו טעמא דמוכר שטר חוב לחבירו דיכול למוחלו בין הוא בין יורש, משום דיכול לומר: עיינית בחושבני ולא פש לי גביה ולא מידי [עיינתי בחשבונתי, ומצאתי שלא נותר לי חוב על הלוח], אי נמי איסתפקא לי מילתא אי פריע אי לא פריע ומספיקא לא מגבינן שטרא [נסתפק לי אם פרע הלוח או שלא פרע, ומספק אי אפשר לגבות את השטר]".

2. ביאר רש"י: "כלומר: אם היה מקנהו קרקע בדמי שטר זה, ודאי לא קנה המלוה את הקרקע, דלא סמכה דעתיה דבעל קרקע, אבל באשה, סבר רבי מאיר דסמכה דעתה".

3. כתב רש"י, שאין טעם בדבר, ודין זה הוא אחד משלשה דברים, שעשאוהו חכמים כ"הלכתא בלא טעמא", כמבואר בגיטין יד א. והנה דין זה מדרבנן הוא, ואם כן לכאורה

מן השם הוא זה, אלא מפני שהלוח אומר ללווקח: "אני לא שעבדתי לך את עצמי, לפיכך אם כתב לו בשטר חובו: "הריני משועבד לך ולכל הבאים מכחך, אינו יכול למחול, משמכר שטר חובו", וראה ב"קצות החושן" סימן סו סקכ"ו כתב, ששיטת רש"י בכתובות היא היא שיטת הראב"ד, ראה שם היטב בתחילת דבריו. והרא"ש בכתובות פרק ט סימן י כתב בשם רבינו תם: "משום דשני שעבודים יש לו למלוה על הלוח אחד שעבוד נכסיו, ואחד שגופו משועבד לפרוע לו, ושעבוד נכסיו של הלוח יכול המלוה למכור, אבל שיעבוד גופו של הלוח אין קנין נתפס עליו, הלכך, כל זמן שלא מחל לו, גובה נכסיו של לוח, אבל אם מחל המלוה ללוח שעבוד גופו שנשאר אצלו, פקע נמי שעבוד נכסים, דנכסי דאינשי אינון ערבין ביה [נכסי אדם ערבים לו לתשלום חובו], וכשנסתלק שיעבוד הלוח נסתלק נמי שעבוד נכסיו". והרי"ף בכתובות מד ב מדפי הרי"ף כתב:

רבי מאיר אומר: אינה מקודשת, ואפילו אם יש בנייר – שכתוב עליו השטר – שוה פרוטה.

ורבי אלעזר אומר: מקודשת, ואפילו אין בנייר שוה פרוטה.

וחכמים אומרים: שמין את הנייר שכתוב עליו השטר, אם יש בו שוה פרוטה, הרי זו מקודשת מחמת הנייר שהוא שוה כסף והאשה מתקדשת בו.

והרי האי שטר שקידשה בו היכי דמי:

אילימא שטר חוב דאחרים [וכאחד הביאורים שנאמרו בברייתא הקודמת], הרי

בפקדון, אבל במלוה לא, ונמצא שאין אפשרות להקנות מלוה על פה כלל, ולכן אינה מקודשת.⁽⁴⁾

ומר רבי מאיר סבר: לא שנא מלוה ולא שנא פקדון ניתן להקנות במעמד שלשתן, ולכן אם קידשה במעמד הלוה, הרי היא מקודשת.

ועוד שואלת הגמרא על רב, שאמר: המקדש במלוה אינה מקודשת ואפילו המעות בעין, וכל שכן אם אינם בעין: נימא דינו של רב כתנאי היא, שנחלקו בדינו:

דתנאי: האומר לאשה "התקדשי לי בשטר", ומפרש לה ואזיל:

שאינה מקודשת בשטר חוב דאחרים שהוא משום חשש המחילה, אם כן בהכרח שבמעמד שלשתן אינו יכול למחול; וכן מבואר בתוספות שמסוגייתנו משמע שאם מכר במעמד שלשתן אינו יכול למחול, ובשטר חוב דאחרים מירי דוקא כשלא היה הלוה בפנינו בשעה שנתן לה את השטר [שאם לא כן תיפוק ליה משום "מעמד שלשתן"].

וכתב הרמב"ן על דברי התוספות, שיכול הוא לדחות דבריהם ולומר, שאף בשקנה במעמד שלשתן יכול הוא למחול, אלא שכשקנה לה במעמד שלשתן סומכת היא דעתה שלא ימחול, כי היא סוברת שכסיפא ליה מילתא לחזור בו כיון ששניהם היו שם [ומלשונו שם נראה שאינו מכריע בדבר]. וראה עוד מה שכתב הרא"ש בכתובות פרק ט סימן י בדין מחילה במכירת חוב במעמד שלשתן.

וראה עוד בשולחן ערוך אבן העזר סימן כח סעיף יג, שיש אומרים שהמקדש אשה בחוב במעמד שלשתן אינה מקודשת, משום דלא סמכה דעתה.

אינה מקודשת אלא לחומרא ולהצריכה גט; וכן כתב ה"בית יוסף" בשם רבינו ירוחם, והובאו דבריו ב"אבני מלואים" סימן כח סקל"ג.

אבל מהרמב"ן שהובא בהערה לעיל משמע שמקודשת היא מדאורייתא, שהרי הקשה על הסוברים שמכירת שטרות אינה אלא מדרבנן, ממה שהמקדש בשטר חוב מקודשת ומשמע שמדאורייתא היא מקודשת, ואם כן לדבריו אף במלוה על פה קידושין הם מדאורייתא.

וה"פני יהושע" [הביא דבריו ב"אבני מלואים" שם] תמה באמת על הרמב"ן, מאי שנא מכירת שטרות שאם היא מדרבנן אינה מקודשת אלא לחומרא, ואילו ב"מעמד שלשתן", שהוא תקנת חכמים הרי היא מקודשת מדאורייתא; וראה מה שכתב ב"אבני מלואים" שם ליישב שיטת הרמב"ן.

4. משמע מן הגמרא, שאילו היה קונה במעמד שלשתן, הרי שאפילו חכמים היו מודים שהוא קונה, ואף שבמלוה בשטר אינו קונה, ואם כן משמע שאם מכר במעמד שלשתן אינו יכול למחול, שהרי לפי הטעם שנתבאר לעיל בגמרא

קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר, שהרי
בברייתא שנזכרה לעיל מבואר שלדעת רבי
מאיר הרי היא מקודשת בשטר חוב
דאחרים! (5)

אלא בהכרח שהברייתא עוסקת בשטר חוב
דידה [של האשה עצמה] שהיתה חייבת לו
כסף ויש לו שטר על חוב זה, ובמקדש
במלוה שאינה בעין קא מיפלגי! הרי
שנחלקו תנאים בדינו של רב.

אמר רבי נחמן בר יצחק:

הברייתא אינה עוסקת במי שקידש בחוב
שיש עליו שטר, אלא בקדושי שטר, דהיינו
שכותב בשטר "הרי את מקודשת" ונותנו
לה, והכא במאי עסקינן: כגון שקדשה
בשטר קדושין שאין עליו עדים חתומים:

ורבי מאיר לטעמיה [לשיטתו], דאמר גבי
גט: עדי חתימה כרתי [עושים את הגט
ל"ספר כריתות"], והוא הדין לשטר קדושין
שאינו שטר בלי עדי חתימה, ולכן לשיטתו
אינה מקודשת משום "קדושי שטר"; ואפילו

אם יש בניר שוה פרוטה אינה מקודשת מדין
"קדושי כסף", היות ואין דעת האשה
להתקדש בשווי הניר.

ורבי אלעזר לטעמיה, דאמר: עדי מסירה
כרתי, ואף שאין עדים חתומים בו, והוא
הדין לשטר קדושין; ולכן לשיטתו היא
מקודשת בשטר זה, ואפילו כשאין בניר שוה
פרוטה.

ורבנן [חכמים שבברייתא] מספקא להו, אי
כרבי מאיר, אי כרבי אלעזר לענין "קדושי
שטר"; הלכך:

שמין את הניר, אם יש בו שוה פרוטה,
מקודשת, ואם לאו הרי היא ספק מקודשת;
כלומר: אף שלא הכריעו חכמים בעיקר
מחלוקתם, דהיינו מדין "קדושי שטר", מכל
מקום חלוקים הם על רבי מאיר בדין
"קדושי כסף", שהוא סובר: אף אם השטר
שוה פרוטה אינה מקודשת, ומשום שאין
דעת האשה על הניר; והם סוברים, שדעתה
על הניר (6) ומתקדשת בו. (7)

כאילו אומר: "אי אפשר בתקנת חכמים" שהם
תיקנו לו ארבע אמות, ומשמע שאילו היה זה
קנין דאורייתא, כי אז אפילו אם לא היה דעתו
לקנות בארבע אמות היה קונה, ואם כן כאן
שהניר הוא קנין דאורייתא, אפילו אם אין דעתה
אנר יש לה לקנות [והוא נקרא: "קנין המועיל
וקנין שאינו מועיל"], ולמה הוצרכו הראשונים
לומר שדעתה אניר! ? וכן עמד רעק"א שם, על
מה שאמרו לעיל בגמרא מו א "מלוה ופרוטה
דעתה אפרוטה", והובא בהערות לעיל; וראה
מה שיישב שם. וב"קהלות יעקב" סימן א בד"ה
ולענ"ד כתב לחלק בין קנין כסף שבזה אם אינו
ניתן לתשלומין או על כל פנים עבור החפץ

5. כתבו התוספות, שמאחר שהלשונות שוים
בשתי הברייתות, אין מסתבר לפרש שהברייתא
הקודמת עוסקת כשלא כתב לה בשטר המכירה
"קני לך הוא וכל שעבודה", ובברייתא זו כתב
לה, ולא תיקשי דרבי מאיר אדרבי מאיר.

6. וכן פירשו שאר ראשונים, שהטעם הוא משום
שדעתה על הניר; ורבי עקיבא איגר במהדורא
תניינא סימן נו [ראה שם היטב בד"ה ובאמת],
הקשה: לפי מה שהביא שם מדברי ה"נמוקי
יוסף" בבבא מציעא, גבי מי שנפל על המציאה,
שאינו קונה בקנין ארבע אמות, משום "דבנפילה
ניחא ליה דליקני, בארבע אמות לא ניחא ליה
דליקני", ופירש שם ה"נמוקי יוסף" שהרי זה

ואיבעית אימא לבאר את מחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר:

דבעי ריש לקיש: שטר אירוסין שכתבו שלא לשמה, מהו?

וצדדי הספק הם:

הכא במאי עסקינן, בכגון שכתבו לשטר הקידושין שלא לשמה של האשה אותה הוא מקדש בו, ובדריש לקיש קמיפלגי:

האם הויה ליציאה [קידושין לגירושין] מקשינן, משום שהוקשו במאמר הכתוב:

הנקנה אין כאן קנין כסף כלל, וראה עוד שם מה שביאר גם דין "מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה", וראה ב"זכר יצחק" סימן טז.

ב. עוד תמה רבי עקיבא איגר [ראה בליקוטים כאן]: כיון דמספקא לן אם הלכה כרבי מאיר או כרבי אלעזר, אם כן אפילו שמו את הניר ואין בו שוה פרוטה, מכל מקום תהא מקודשת משום ספק ספיקא: ספק אם מועיל השטר כרבי אלעזר, וספק אם הניר שוה פרוטה במדי; וראה מה שכתב בזה.

מקודשת אפילו אם אין בניר שוה פרוטה, ואילו לדעת חכמים אם יש בניר שוה פרוטה הרי היא מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת כיון שעדי חתימה כרתי; ולזה כתב רש"י, שלמדה כן הגמרא ממה שלא אמרו חכמים: "ואם לאו אינה מקודשת", ומזה משמע שבדין השטר עצמו אין הם אומרים כלום, והיינו משום דמספקא להו, וכפירוש הזה הבין המהרש"א [בדבריו על דברי התוספות] בכונת רש"י.

ולשון התוספות הוא: "לפי זה לא גרס במלתייהו: "ואם לאו אינה מקודשת", דהא אפילו ליכא בנייר שוה פרוטה צריכה גט מספק, דשמא עדי מסירה כרתי כרבי אלעזר; דאי אמרת דאין צריכה גט, אם כן קאי כרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי מכל וכל, ואם כן מאי האי דקתני [מהרש"א] מספקא להו אי כרבי מאיר אי כרבי אלעזר."

7. כתב רש"י: ולפי התירוץ הזה נראה בעיני, דלא גרס בהא דרבנן ואם לאו אינה מקודשת, אלא: "וחכמים אומרים שמין את הנניר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת, ובאין שוה מידי לא איירי משום דמספקא להו בההיא אי כרבי מאיר אי כרבי אלעזר, והשתא ביש בו הוא דאתי לאפלוגי דאם יש בניר שוה פרוטה מקודשת בתורת כסף דדעתיהו נמי אנייר."

ויש לפרש את כוונתו בשני אופנים:

האחד: כיון שלפי ביאור הגמרא לדעת חכמים הרי היא ספק מקודשת, אם כן אי אפשר לגרוס "ואם לאו אינה מקודשת" דמשמע שבודאי אינה מקודשת.

השני: הוקשה לרש"י, מנין לגמרא שלדעת חכמים מספקא להו אם כרבי מאיר אם כרבי אלעזר, והרי יש לומר שלדעת רבי מאיר אינה מקודשת אפילו אם יש בניר שוה פרוטה, ומשום שאין דעתה אניר, ובשטר אינה מקודשת משום שעדי חתימה כרתי, ולדעת רבי אלעזר הרי היא

ומשמעות לשונם כפירוש ראשון, ומיהו אריכות לשונם צריכה ביאור שלא היה להם אלא לומר: "דאי אמרת אין צריכה גט, אם כן מאי האי דקתני מספקא להו אי כרבי מאיר אי כרבי אלעזר" ולמה הוצרכו להוסיף "אם כן קאי כרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי מכל וכל", ובאמת שכל דבריהם מ"דאי אמרת דאין צריכה גט וכו' נראה כשפת יתר, כי מאחר שמבואר בגמרא דמספקא להו, אם כן אי אפשר לגרוס: "ואם לאו אינה מקודשת".

וגם עיקר דבריהם, שכתבו: "דאם כן קאי כרבי מאיר מכל וכל", אינו מובן, שהרי יש לומר שלדעת רבי מאיר אפילו אם יש בניר שוה

“ויצאה [מביתו והלכה] והיתה לאיש אחר”
—

ומה יציאה בעינין שיהא הגט כתוב לשמה, שהרי אמרה תורה: “וכתב לה ספר כריתות” ודרשינן: לשמה, אף הויה נמי בעינין שיהא השטר כתוב לשמה של המתקדשת.

או דלמא: אדרבה הויות להרדי [דרכי הקדושין זה לזה] הוא דמקשינן, שהרי הוקשו במאמר הכתוב: “והיתה”, שהוא כולל את כל ההויות —

ומה הויה דכסף לא בעינין שיהא טבוע הכסף לשמה, אף הויה דשטר לא בעינין לשמה.

בתר דבעיא ריש לקיש הדר פשטה ריש לקיש עצמו: “ויצאה והיתה”, מקיש הויה ליציאה.⁽⁸⁾

ובסברא זו נחלקו התנאים שבכרייתא:

מר — רבי מאיר — אית ליה דריש לקיש שאין השטר כשר כשנכתב שלא לשמה, וכמו גט.

ומר — רבי אלעזר — לית ליה דריש לקיש, ולפיכך מקודשת היא, אף שהוא נכתב שלא לשמה.⁽⁹⁾

ואי בעית אימא לבאר את מחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר:

דכולי עלמא אית להו דריש לקיש, ואין שטר קדושין כשר כשנכתב שלא לשמה!

והבא בברייתא במאי עסקינן: כגון שאכן כתבו לשמה, ומיהו נכתב השטר שלא מדעתה [לא ידעה האשה כשנכתב השטר], ובפלוגתא דרבא ורבינא, ורב פפא ורב שרביא, קמיפלגי רבי מאיר ורבי אלעזר בכרייתא!

דאיתמר: כתבו לשטר הקדושין לשמה של המתקדשת ושלא מדעתה:

רבא ורבינא אמרי: מקודשת, דכשם שבגט אין צריך דעתה, שהרי היא מתגרשת אפילו בעל כרחה, אף קדושין כן, וזו היא דעתו של רבי אלעזר.

רב פפא ורב שרביא אמרי: אינה מקודשת,

פרוטה אינה מקודשת כי דעתה אינה על הניר, וכמו שכתב רש"י בד"ה אינה מקודשת, וכן כתבו התוספות בעצמם בד"ה שמין.

וראה מה שכתבו המהרש"ל והמהרש"א, ולפי מה שמבואר בדברי המהרש"א, כוונת התוספות אף היא כפירוש השני שנתבאר בדברי רש"י.

8. ראה לעיל מד א, גבי מה שדנו שם, אם כשם שבגירושין אביה והנערה מקבלים את גיטה, כך בקידושין אביה והיא מקבלין את גיטה, או שהדין חלוק, שבקידושין אביה ולא היא,

דמבואר שם בגמרא, שריש לקיש מדמה קידושין לגירושין “וצווח ריש לקיש כי כרוכיא: ויצאה והיתה, וליכא דאשגח ביה”, וכתבו שם הראשונים הובא בהערה שם, שאין מקישים הויה ליציאה אלא במקום שנאמר; ולפי זה יש לדון אם ריש לקיש אינו הולך כאן לשיטתו.

9. לפי המבואר בהערה לעיל, שמדקדוק לשון הכרייתא שלא אמרה בדברי חכמים: “ואם לאו אינה מקודשת”, משמע שחכמים מסתפקים אם היא מקודשת או לא, אם כן אף כאן צריך לומר שחכמים מסתפקים אם כריש לקיש או לא; וכן

דכשם שבגט צריך דעת המקנה הוא הבעל, כך בקידושין צריך דעת האשה שהיא המקנה, וזו היא דעתו של רבי מאיר.

כאן שבה הגמרא לדברי רב בענין מקדש במלוה, ושואלת עוד:

נימא, האם נאמר שדברי רב גבי מקדש במלוה הם כהני תנאי [תנאים אלו נחלקו בדבר]?!
דתניא:

אשה האומרת לאיש: "קח זהב שלי, ועשה לי שירים [אצעדה, צמיד של רגל]⁽¹⁰⁾ נזמים וטבעות, ואקדש אני לך בשכר פעולתך":

כיון שעשאן האיש, הרי היא מקודשת, דברי רבי מאיר.

והכמים אומרים: אינה מקודשת עד שיוגיע ממון לידה, ומפרש לה ואזיל.

והרי האי ממון — שהצריכו חכמים שיגיע לידה — היכי דמי [לאיזה ממון כוונת חכמים]?

אילימא אותו ממון, דהיינו: השירים הנזמים והטבעות, כך הרי אי אפשר לומר, כי:

מכלל דתנא קמא [רבי מאיר], **סבר: אפילו אותו ממון נמי לא** צריך שיגיע לידה כדי שתתקדש?! והרי פשיטא שאינו כן, שאם עדיין לא הגיעו לידה, **אלא במאי מקדשא** [וכי במה מתקדשת היא]?!⁽¹¹⁾

אלא לאו בממון אחר — שיינתן לה לשם קידושין — הוא שאמרו חכמים שאם לא הגיע לידה אינה מקודשת, ומשום שהם סוברים שבשכר פעולת עשיית התכשיטים אינה מקודשת.

ושמע מנינה: במקדש במלוה קמיפלגי, כדמפרש ואזיל.

ואפילו אם נאמר שאינה רוצה להתקדש לו אלא בעשיית כל השירים והנזמים, על על פניםתיקשי: כיון שבהמשך רוצה הגמרא לומר שהמקדש במלוה מקודשת לדעת רבי מאיר, אם כן תתקדש לו בגמר עשיית כל הנזמים במה שנתחייב לה במשך עשיית הנזמים, ואפילו לא הגיע ממון לידה?![?]

וכתבו התוספות בבבא קמא צט א ד"ה אלא במאי מקדשא: דסברא היא, שאין דעתה להתקדש עד שיכואו השירים והנזמים לידה, ועוד אומר ר"י ונראה לו עיקר, שאפילו שניהם רוצים שיחולו הקידושין קודם הגעת ממון לידה אינה מקודשת, אף על פי שמתחייבת לו ראשון ראשון לפי שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, כיון שאין יכולה לתבוע בדין שכרו עד שיגיע הממון לידה, ואין חשוב כנותן לה כלום

מבואר בריטב"א שלפי כל האוקימתות שבגמרא, חכמים מסתפקים.

10. בתרגום על הפסוק [במדבר לא נ]: "ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד וגו'", תרגם: "גבר דאשכח מאן דדהב שרין ושכין וגו'", רש"י.

11. לכאורה קושיית הגמרא אינה מובנת, שהרי בלאו הכי רוצה הגמרא לומר שלדעת רבי מאיר ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, ואם כן למה פשוט לגמרא שלרבי מאיר אינה מתקדשת עד שיגיע אותו ממון לידה, והרי כיון שנתחייבה לו בכל פרוטה ופרוטה, אם הוא מוחל לה את שכר המלאכה הרי היא מקודשת באותה פרוטה ואפילו אם המקדש במלוה אינה מקודשת,

— דרך משל — לעשות נזמים, אין המעביד מתחייב לפועל אלא בגמר עשיית הנזמים והחזרתם לידיו.

דבולי עלמא — בין רבי מאיר ובין חכמים — סברי: **ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף**, ונמצא ששכר הפעולה הוא מלוח, שהרי בשעת חלות הקדושין דהיינו כשמחזיר הבעל לאשה את הנזמים כבר היתה האשה חייבת למקדש את שכר הפעולה, והוא מקדשה בחוב שהיא חייבת לו, והיינו מלוח (14) —

ואם כן מאי לאו בהא קמיפלגי:

וסברי בני הישיבה שביקשו לתלות את דברי רב במחלוקת תנאים זו:

חיוב התשלום לפועל, יכול להתפרש בשני אופנים:

האחד: "ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף": דהיינו, כל פרוטה ופרוטה כשנגמרה, נתחייב המעביד לפועל בדמי שכירות עשיית המלאכה. (12)

השני: "אינה לשכירות אלא לבסוף": אין המעביד מתחייב לפועל אלא כשהוא מחזיר את העבודה הגמורה למעביד, (13) ואם שכרו

13. נתבאר על פי לשון רש"י בעמוד ב בד"ה אינה לשכירות אלא לבסוף, שכתב: אינה לשכירות אלא לבסוף כשמחזירין לה; אך ראה מה שכתב הרשב"א בד"ה ועוד יש לומר בביאור דברי רש"י.

14. ראה ברשב"א שביאר את החילוק בין הא דאמרינן לעיל מז א במי שקידש אשה בכמה תמרות ואמר לה: "התקדשי לי באלו", והיתה אוכלת ראשונה ראשונה שהיא מקודשת בהצטרפות כל התמרות לפרוטה, כיון שכבר גמר דיבורו וכל תמרה ותמרה היא מקבלת בתורת קידושין ואינה מלוח, לבין העושה שירים נזמים וטבעות שכבר גמר דיבורו וכל פרוטה ופרוטה הוא מוחל לשם קידושין, שאינה מקודשת משום דהויא לה מלוח, [וראה מה שיתבאר בהערה 2 בעמוד ב].

ולשון הרשב"א בביאורו הוא: "דהתקדשי לי באלו שאני, הואיל ואיתנהו כולהו קמן, מונה והולך הוא, אבל שכירות, דבשעה דאיתא להאי פורתא ליתא להאי, ולא אתי האי עד דאזיל ליה אידך, לא חזי לאיצטרופי כלל, והילכך אינה

בתחילתו עד שתבוא שעה שיכול לתובעה בדין, [וראה "בירורי השיטות" כאן בד"ה ודע לך]; ולשון הגמרא "אלא במאי מקדשא" מדויק היטב לפירוש שני של ר"י.

אבל הרשב"א כתב כאן: לאו למימרא שלא חלו הקידושין כלל עד שעת נתינת הנזמים לידה, דמשעת גמר הכלי, מקודשת, למאן דאמר: מקדש במלוח מקודשת; ולכן פירש את מה שאמרו בגמרא שאם לא הגיע ממון לידה ודאי אינה מקודשת, שאין הכוונה לומר עד שיגיע השירים והנזמים לידה, אלא הכוונה היא קודם שייגמרו השירים והנזמים. ומיהו לשון רש"י הוא: "אותו ממון: שיחזירם לה לאחר שגמרם", ומבואר בהדיא שהוא אינו מפרש כהרשב"א בתירוצו הראשון. וראה מה שכתב שם הרשב"א בפירושו השני, ומה שהביא מדברי רש"י בסוגייתנו.

12. נתבאר על פי לשון רש"י כאן [ולכאורה לשון זו אינה שייכת אלא באומן המקבל את שכרו לפי העבודה]; ובכבא קמא צט א פירש: "כיון שעלה שכרו לפרוטה, נתחייב לו מיד פרוטה".

מתחלה ועד סוף, ודכולי עלמא סוברים גם: המקדש במלוח אינה מקודשת –

והכא אנו עוסקים בקבלן שקיבל לעשות את הנומים, ששכר פעולתו אינה לפי הזמן שהוא עובד עליהם, אלא שכר קבוע עבור עשיית הנומים, ובאומן [קבלן] קונה בשבח הכלי הוא דקמיפלגו, כלומר: האם קבלן שמקבל זהב לעשות ממנו תכשיטים, השבח שהוא משיבחים בעשיית הנומים שלו הוא, או לא:

מר רבי מאיר סבר: אומן קונה בשבח כלי, ולכן כשהגיעו התכשיטים לידה, נקנתה לו האשה בשבח הכלי שהיה שלו ונתנו לה לשם קידושין.

ומר חכמים סבר: אין אומן קונה בשבח כלי, ואין לה במה לקדשה אלא בשכר הפכולה שהוא מלוח, והמקדש במלוח אינה מקודשת.

ג. ואי בעית אימא לפרש את מחלוקת רבי מאיר וחכמים:

דכולי עלמא: "אין אומן קונה בשבח כלי" ודין האומן כדין השכיר, (1) ואף "ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף", ואף "המקדש במלוח אינה מקודשת", והכא במאי עסקינן:

כגון שהוסף לה נופך [אבן טובה] משלר.

דמר רבי מאיר סבר: המקדש במלוח מקודשת.

ומר חכמים סבר: המקדש במלוח אינה מקודשת.

ונמצאו דברי רב תלויים במחלוקת תנאים.

ודחינן: לא כאשר פירשת את מחלוקת רבי מאיר וחכמים, אלא יש לפרש את מחלוקת בשלושה אופנים אחרים:

א. דכולי עלמא: המקדש במלוח אינה מקודשת.

והכא מחלוקתם היא אם שכר הפעולה מלוח היא, וב"ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף", קמיפלגו:

מר רבי מאיר סבר: "אינה לשכירות אלא בסוף" כשהחזיר הבעל את התכשיטים לאשה, והיות ולשם קידושין הוא מוחל אצלה את התשלום, הרי היא מקודשת.

ומר חכמים סבר: "ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף".

ב. ואיבעית אימא לפרש את מחלוקת רבי מאיר וחכמים:

דכולי עלמא סוברים: ישנה לשכירות

מקודשת, אבל אי סבירא לן ד"אינה לשכירות אלא בסוף" כולה אגרא בבת אחת, והלכך מקודשת.¹ מלשון הגמרא דקאמרה: "דכולי עלמא אין אומן קונה בשבח כלי, וישנה לשכירות מתחילה ועד סוף", משמע, שלפי אוקימתא זו אכן נחלקו

מקודשת, אבל אי סבירא לן ד"אינה לשכירות אלא בסוף" כולה אגרא בבת אחת, והלכך מקודשת.

1. מלשון הגמרא דקאמרה: "דכולי עלמא אין אומן קונה בשבח כלי, וישנה לשכירות מתחילה ועד סוף", משמע, שלפי אוקימתא זו אכן נחלקו

הגמרא! ?